DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA
DE
RVBEOLIS

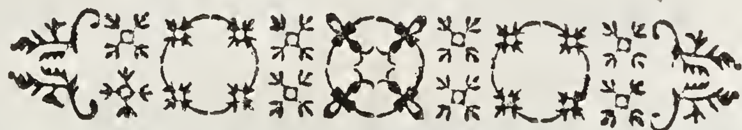
QVAM
AVSPICE DIVINO NVMINE
EX DECRETO
GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
PRAESIDE

DN. CAROLO AVGVSTO DE BERGEN
MED. DOCT. ET PROF. PVBL. ORD. h. t. FAC. MED. DECANO
HAEREDITARIO IN ROSENGARTEN

PRO GRADV DOCTORIS
SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
LEGITIME IMPETRANDIS
IN AVDITORIO MAIORI
PVBLICO ERVDITORVM EXAMINI
SVBMITTIT

AVCTOR ET RESPONDENS
IOHANNES FRIDERICVS BEDA
FALCKENBVRGO-NEO-MARCHICVS.

AD DIEM XI. NOVEMBRIS MDCCLII.

FRANCOFVRTI ad VIADRVM
TYPIS IOHANNIS CHRISTIANI WINTERI, ACAD. REG. TYPOGR.

VIRO

GENEROSISSIMO ET SVMME REVERENDO

DOMINO

GEORGIO BALTHASARI DE BORCKE

COPIARVM REGIARVM BORVSSICARVM CENTVRIONI ORDINIS IOHANNITICI EQVITI ET DESIGNATO COMMENDATORI PRAEFECTVRAE LIETZENSIS

HAEREDITARIO IN FALCKENBVRG ET GERSDORFF RELIQVA

DOMINO AC FAVTORI SVO OPTIMO OMNIQVE PIETATE DEVENERANDO

DISSERTATIONEM HANC INAVGVRALEM

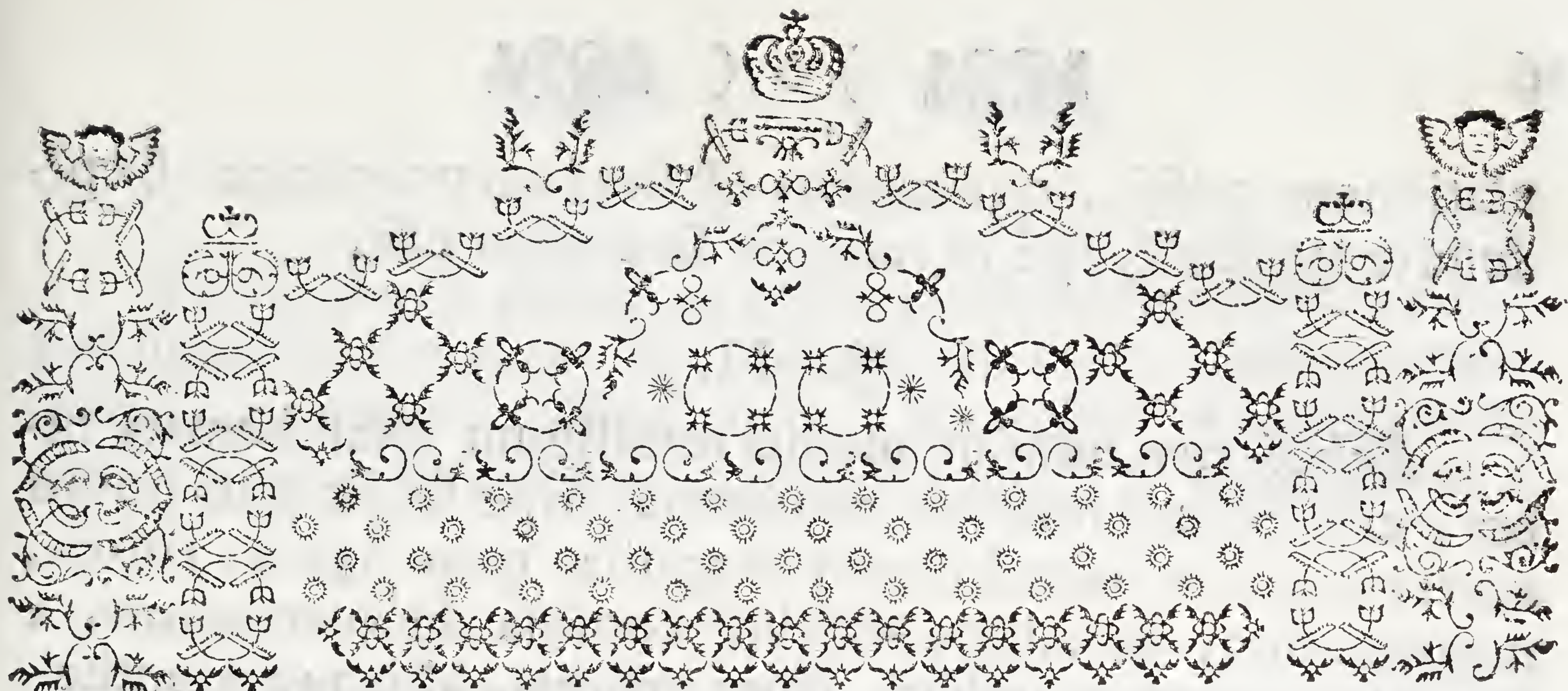
d. d. d.

AC SE SVAQVE DE MELIORI COMMENDAT

AVCTOR ET RESPONDENS

IOHANNES FRIDERICVS BEDA

FALCKENBVRGO NEO-MARCHICVS.

Q. F. F. Q. S.

§. I.

Hiſtoriam morborum vtiliſſimam eſſe medicinae partem nemo facile ibit inficias, cui perſpectum eſt, curam vnius cuiusque morbi tumultuarie ſine eiusdem cognitione ſufficienti, quoad ſigna, cauſas, et ſymptomata ſuſcipi et adornari. Eo certius ergo laudem merentur, meritam conſequuntur, qui in morbi hactenus, aut nondum plenarie deſcripti, aut per fragmenta duntaxat penes auctores commemorati, natura et indole indaganda ſedulam collocant operam. Quae cum ita ſint, mearum eſſe partium duxi, ad praxin clinicam propediem acceſſurus, ſpeciminis inauguralis loco tale ſeligere argumentum, quod nec nimis tritum, nec adeo ſublime, vt captum excederet meum, nec ab officii, quod palam profeſſurus ſum, ratione nimis alienum foret. Quam itaque diu mecum animo volui dicendi materiam, morbus eſt exanthematicus, pueris imprimis familiaris, quem vulgo *rubeolas*, *die Ritteln* vocant, morbus non quidem oppido lethalis, qui tamen nihiloſecius ſeriam contem-

plationem poſcit, quo certius eſt ſtragem puerorum, ſi epidemice graſſatur, ipſi in acceptis ferendam eſſe.

§. II.

Rubeolarum nomine medici intelligunt exanthemata rubra, eryſipelatis indolem referentia, ope febris plus minus acutae ac continuae ad cutem propulſa, quae figura, colore, magnitudine, duratione morbi, copioſa deſquamatione, a morbillis, purpura miliari, febre vrticata, aliisque exanthematicis adfectibus ſeſe diſtinguunt.

§. III.

In etymologiam inquiſiturus exiſtimo neotericos medicos hoc vocabulum, quod Romanis erat incognitum introduxiſſe, quodque ſine dubio a verbo *rubere*, vel ſubſtantiuo *rubor*, quam bona vel mala auctoritate, meum non eſt diſquirere, ſuam trahit originem, cuiusque mentionem iam apud DAN. SENNERTVM *a)* legi. Neque vniuerſaliter adeo hnnc terminum receptum vidi, qui in omnium medicorum ſcriptis occurreret, quin potius apud Italos nomen *Roſſaliae* vel *Roſſaniae* inualuerit. Sunt tamen inter hodiernos, qui roſſaliam a rubeolis iterum diſtinguunt, vt pluribus infra patebit. Sic et alii ad eryſipelatis indolem preſſius attendentes *Roſulas* appellarunt morbum. Aliis audit *purpura infantum*, a qua tamen me iudice ſuo iure diſtinguendus venit. In verbis autem nummorum valorem habentibus, cum facilem ſe praebere oporteat, mihi perinde eſt, quo nomine ſalutentur rubeolae, dummodo nihil omittam, quod ad pleniorem earundem hiſtoriam attinet. Germani vocant hic locorum *dieRitteln*, ſed perperam, vt mihi videtur, cum potius ob intenſum, quo ſtipantur ruborem, *die Rötheln* vocandae ſint.

§. IV.

a) Lib. de febribus p. m. 512.

§. IV.

Totius morbi decurſum probe perpendenti mihi, tria, quibus decurrit tempora, hic obſeruanda ſunt, nempe *tempus inuaſionis*, *tempus efflореſcentiae*, et *tempus deſquamationis*, quae communibus aeque ac propriis ſignis ſe manifeſtant.

§. V.

Cum ſignis inuaſionis (§. 4.) ita comparatum eſt, vt pleraque communia ſint cum reliquis febribus exanthematicis, nec niſi ex genio imperantis morbi ſpecialem ſuam indolem ſortiantur. Diuidi autem poſſunt in ea, quæ ante febrim adſunt, et in ea, quæ febrim concomitantur. Priora ſunt torpor totius corporis, dolor grauatiuus capitis, dorſi, et pedum *b)*, catarrhus et tuſſis cum oppletione pectoris *c)* et rhoncho, cum perpetua in ſomnum procliuitate *d)*. Febre, eaque ſat valida ſucceſſiue ſuperueniente calor increſcit moleſtus cum adpetitu deiecto *e)*, inquietudine ſumma *f)*, oculorum pene lacrimantium hebetatione *g)*, deliriis *h)*, capitis dolore vertiginoſo *i)*, aliquando cum pauoribus ſub ſomno et narium haemorrhagia *k)*.

§. VI.

Tertio vel quarto a febris inuadentis (§. 5.) die prorumpunt ſparſim maculae dilute rubentes et flammeae, roſarum inſtar igneae naturae, eo fere ritu, quo morbilli, ſenſim tamen his ipſis vberius ſe diffundentes, nam cum morbus ad ἀγμήν peruenit, corpus quaſi ignitum apparet *l)*. Cre-

b) Breßl. Sammlungen Menſ. Mai 1722. p. 456. *c)* ibid. 1718. p. 31. DAN. SENNERT. l. c. *d)* OL. BORRICHIVS Act. Haffn. Vol. Vto p. 153. *e)* I. N. PECHLINI obſeruat. Hamb. 1691. in 4. p. 251. *f)* O. BORRICH. l. c. *g)* ibid. et Breßl. Sammlungen 1722. p. 456. *h)* O. BORRICH. l. c. *i)* Hiſt. morbor. Vratislav. 1702. p. 38. *k)* Breßl. Sammlungen 1718. p. 456. *l)* *Hiſt.* morb. Vratislav. l. c.

Crediderim vero, si fides habenda scriptoribus, quae vtique habenda, pro natura et indole miasmatis rubeolarum proruptionis modum et formam pustularum quodammodo inter se differre, maxime si diuersis temporibus grassatur morbus. Sic O. BORRICHIVS *m*) vniuersam cutim sparsam vidit maculis latis, oppido rubentibus, quae circa finem eiusdem diei in vnum coeunt omnes, adeo, vt corpus totum quasi puluere granorum chermes videatur perfrictum, sola facie a rubore isto liberiori. Alio tempore et loco sparsim coeuntes pustulae non totum corpus, sed dorsum et regionem pectoris, nec non pedes et manus occupant, latissimam maculam efformantes *n*). In aliis rursum ista ἐρυθρήματα non statim in vniuerso corpore, sed variis locis sese ostendunt, et plerumque in carpo manifestiora sunt *o*), quod ipsum quoque collectores Vratislauienses *p*) obseruarunt, ex latis maculis, cutim circa carpos instar farciminis circumambientis attolentibus. Nonnnlli practicorum obseruarunt denique copiosissimum pustularum prouentum esse circa mentum, collum, in lingua et faucibus.

§. VII.

Ipse pustulae constantem adeo formam non seruant quouis tempore et loco, quin aliquando tantisper a se recedant. Igneam ipsarum naturam O. BORRICHIVS (§. 6.) comparat pulueri granorum chermes cuti attrito. SENNERTO *q*) vocantur pusilla tubercula rubea cum calore et tussi, mihi sub exiguorum erysipelatum forma visae sunt papulae. Aliis ignitae apparent cum vix effatu digno tumore *r*). Saepe haec exanthemata alicam densissime cuti inspersam referunt cum fundo purpureo, in cuius medio pustula lymphatica apparet, aliis aderant magnae et protuberantes, ternarium

m) l. c. *n*) Hist. morb. Vratislav. 1701. p. 24. *o*) I. N. PECHLIN. l. c. *p*) 1718. p. 32. *q*) l. c. *r*) Hist. morb. Vrat. l. c.

um circuitu ſuperantes maculae *s*), in quibusdam iterum in ſuperficie cutis rubicundiſſimae, nil niſi minimae puſtulae denſiſſime ſparſae, et in ſtatu morbi fere milii granum ſuperantes apparent *t*), et ſemel notatum legi quasdam ex his puſtulis ſuppuraſſe *u*).

§. VIII.

A termino eruptionis puſtulae per tres vel quatuor dies in eodem perſeuerant ſtatu, donec ſeptimo vel octavo die declinare incipit aegritudo, imminuto calore, cutis rubedine, et maculis, quae antea quaſi omnes confluxerant, iterum diſtincte apparentibus, tandem cuticula ſquamatim decidit *w*), cutisque priſtinum nitorem recuperat. An vero nullus exanthematicus et febrilis exiſtat adfectus, in quo tam copioſa deſquamatio, quam in rubeolis? pro certo non dixerim, cum mihi conſtet, febrim miliarem albam ſub copioſiſſimis ſquamulis deciduis valedicere.

§. IX.

Toto ceteroquin morbi decurſu, imprimis, ſi grauioris indolis fuerit, vehementer adfligit ſitis, adſunt vigiliae, adurit calor vehemens, aluus ſegnis admodum, adpetitus prorſus languet, vrina flammea ac rutilans, pulſus celer et durus eſt, membra, imprimis facies et brachia tument, aliis copioſus ſudor, aliis ſudor et halitus oris foetidus *x*). In leuiori morbi gradu cuncta ſymptomata ſunt remiſſiora, aegri vix per duos tresue dies lecto ſunt affixi, prorumpentibus papulis calor ceſſat et alacres ſunt.

§. X.

Propter inſignem diuerſitatem ſymptomatum, pro grauiori, vel leuiori morbi gradu medici rubeolas diuidunt

in

s) Breßl. Sammlungen 1718. pag. 32. *t*) ibid. 1722. pag. 456. *u*) ibid. *w*) Hiſt. morb. Vrat. ibid. *x*) Breßl. Sammlungen 1722. p. 456.

in *benignas* et *malignas*, quarum posteriores ex obseruatione Dom. Praesidis adfectus anginosos *y)* paucorum dierum spatio funestos post se relinquunt, aliorum vero testimonio, praeter superuenientes aphthodaeas, inflammatorias, congestiones, febris miliaris rubra vel alba simul complicatur *z)*. Communiter si malignus fuerit morbus, contagiosus quoque audit, non vero dixerim contagium hic semper cum malignitate pari passu ambulare, quippe obstat obseruatio I. N. PECHLINI *a)* cuius de rubeolis benignis sequentia sunt: „Sed quid dicam de exanthematum genere, quod morbil„lorum specie totos saepe terrarum tractus infestat, et ante „hos sex annos, quod, quando superior mihi Germania cum „principe persona decurrenda, Palatinatum et Sueuiam oc„cupabat, cuique tributum ipse quoque cum plerisque iti„neris sociis pendere debebam. Leuiculus erat ille morbus „*Rötheln* nomine notus, qui nullo habito sexus et aetatis di„scrimine promiscue omnes inuadebat. Paucissimis erat fu„nestus, aliquos diem, biduum, triduum, lecto affigebat, pleros„que tamen molestia quadam et calore paulo intensiore, ad„petitu deiecto et membrorum segnitie multabat, quae spon„te a sumto sudorifero cessabant.

§. XI.

Praeterea notandum est rubeolas (§. 2.) pro genio regnantis epidemicae constitutionis non semper solas inuadere, sed nunc morbillis interspergi, nunc sanatis variolis superuenire *b)*, nunc seorsim incedentes purpura rubra complicari *c)*.

§. XII.

Ad plenariam morbi cognitionem conducit quoque recen-

y) Commerc. litter. Norimb. 1736. p. 100. z) Bresl. Sammlungen 1722. p. 137. a) l. c. b) D. SENNERTVS l. c. c) Bresl. Sammlungen l. c.

censere criteria, quibus ab aliis similibus morbis exanthematicis differunt rubeolae (§. 2.). A *variolis* itaque differunt grauiori febre, diuturniori decubitu, noua iterum febre circa vndecimum diem accensa, pustulis denique pus formantibus et cicatrices relinquentibus. Imo licet variolae dentur benignae adeo indolis, vt infantes neutiquam decumbentes vix aegrotare videantur, tamen pustularum natura, et morbus in plures dies protractus, sat discriminis largitur. *Variolae spuriae*, *die Windpocken* (*petite verole volante*) se distingunt a rubeolis pustulis maioribus, aquosis, haud adeo confertis, nec confluentibus, nec totam cuticulam ita inflammantibus. *Morbilli*, qui pustularum rubedine et natura erysipelacea, reliquisque signis inuasionis (§. 5.), nec non exitu in adfectus anginosos cum rubeolis conueniunt, ab his differunt, quod non vna continuata rubedine cuticulam perfundant, pustulae magis sint vniformes, et albicantem, ac si farina conspersa esset, cuticulam relinquant. Hoc etiam singulare habent, quod illis debito quamuis tempore euanescentibus febris, tussis, respirandi difficultas, increscat.

§. XIII.

Purpura rubra eaque *scorbutica* omni caret febre, huic autem, quae sociata est, raro septem vel nouem dierum spatio decurrit, et pustulas habet rubras, vix totum corpus, sed maxime collum, pectus, brachia et femora occupantes. *Febris miliaris alba*, morbus oppido grauis et malignus, adultos magis, quam infantes adoriens, pustulis magnis, lympham continentibus, et instar margaritarum pellucentibus, diuturniorique mora se facile distinguit a rubeolis. *Febris vrticata*, *die Nesselsucht*, est quasi noua purpurae species, quae sub difficultate spirandi, et quadam praecordiorum anxietate, speciosos in cute flores pingit purpureos, late se diffundentes, non compressos, aut planos, sed elatos, puncturis et ardoribus ab urtica adfines, quaeque praeter pruritum non habet saeua symptomata. *Febris scarlatina*, *das Scharlach Fie-*

ber, medicis quoque diſtinguitur a rubeolis (§. 2.), maiori cutis aſpredine, quae ſiccitas et aſpredo cutis quibusdam *d)* pathognomonicum ſignum eſt, quo a rubeolis dignoſcitur, maiori rubedinis intenſitate et diffuſione per totam corporis cuticulam, a capite ad calcem, vt patientium externus adſpectus referat ideam cocti aſtaci *e)*, denique grauiori morbi indole, cum circa finem vel aphthodeo-inflammatoriae congeſtiones in faucibus *f)*, vel metaſtaſis materiae ad articulos extremorum cum vehementi dolore ſequantur, vel ex mali ferocia pedes intumeſcant, vel hypochondria tumida relinquantur, ſubſecuto tumore abdominis et hydrope *g)*. Tandem rubeolae (§. 2.) non ſunt confundendae cum *roſeolis ſaltantibus* M. A. SEVERINI *h)*, quae ſunt tubercula fabae magnitudinis, ſeu verae epinyctidae Graecorum.

§. XIV.

At enim vero, ſi deſcriptionem febris ſcarlatinae ſedula meditatione perpendo, quam primus dedit accuratiſſimus TH. SYDENHAMVS *i)* ſequentibus verbis: „(Scar„latina febris, licet nullo non tempore poſſit incidere, vt„plurimum tamen exeunte aeſtiuo ſe prodit, quo quidem, „integras familias, infantes vero prae ceteris infeſtat. Ri„gent horrentque ſub initio, vt in aliis febribus - - - ne„que vehementer admodum aegrotant, poſtea cutis vniuer„ſa maculis paruis rubris interſtinguitur, crebrioribus certe „et multo latioribus, magis rubentibus, at non perinde vni„formibus, ac ſunt illae, quae morbillos conſtituunt. Ad „duos tresue dies perſiſtunt hae maculae, quibus demum „euaneſcentibus, decedenteque ſubiecta cuticula, reſtant fur„furaceae quaedam ſquamulae ad inſtar farinae corpori in-

„ſper-

d) Hiſt. morb. Vratislav. 1702. p. 38. *e)* Act. Med. Berol. Dec. I. Vol II. p. 20. *f)* D. SENNERT. l. c. et Act. Med. Berol. ibid. *g)* Hiſt. morb. Vratislav. ibid. *h)* de recondita abſceſſuum natura p. 385. *i)* Operum med. p. 260.

„ſperſae, quae ad ſecundam, aut tertiam vicem ſe promunt, „conduntque viciſſim) non aliter iudicare licet, niſi rubeolas et febrem ſcarlatinam SYDENHAMI eſſe re vera vnum eundemque morbum, febrem autem ſcarlatinam Germanorum a Scriptoribus Hiſt. morb. Vratislauienſium, Act. Med. Berolinenſium, et Collect. Vratislauienſium recenſitam, eſſe pariter rubeolas, ſed maioris vehementiae gradu ſaeuientes, et ob febris intenſitatem, pluribus adhuc ſymptomatis ſtipatas.

§. XV.

Vtrumque (§. 14.) me probare poſſe arbitror. Et quidem, quod primum attinet, febrem ſcarlatinam SYDENHAMI nihil aliud eſſe, niſi rubeolas: certum eſt, SYDENHAMVM primum huius nominis inuentorem eſſe, nec alicubi in ſcriptis ſuis rubeolarum mentionem facere, deinde quoque ouum ouo ſimilius eſſe nequit, quam eſt deſcriptio febris ſcarlatinae SYDENHAMI, et rubeolarum benignarum hiſtoria, quam porro leuem morbum eſſe ſcribit, pueris familiarem, et quo omnes fere, nullo regiminis et diaetae vitio commiſſo, eluctati ſunt. Neotericos vero, ſub nomine febris ſcarlatinae intellexiſſe rubeolas, maiori febris et ſymptomatum intenſitate ſtipatas, palam imprimis fit relatione medici cuiusdam Liuonienſis de purpura epidemica infantum in Liuonia 1720. graſſante, et ſequentibus verbis *k)* deſcripta. „Inuadebat haec purpura in quibus-„dam infantibus cum horripilatione, ſequenti die aderat fe-„bris, pulſus celer, frequens, prorumpente ſenſim purpura, cu-„tis coccineo colore perfuſa erat cum aliquali in nonnullis aſ-„peritate, vt in morbillis fieri ſolet. Per tres quatuorue „dies efflorescentia perſiſtebat, et glandulis colli ac faucium „peruiis manentibus, quod quippe in pueris robuſtis con-„tigit, morbus ſine aliis ſymptomatibus ad finem propera-

 „bat,

k) Breßl. Sammlungen 1721. p. 42.

„bat, nisi quod postliminio, adpetitu restituto, inflatio ab-
„dominis, faciei, extremorum, imo totius corporis habitus
„anasarcodes fuerit subsecutus, elapsis aliquot septimanis
„sponte euanescens - - - qui autem tumentibus glandulis
„colli, parotidibusque corripiebantur delirabant, imo fatis
„cedebant - - quo asperior porro cutis, eo magis durabant
„exanthemata, et eo grauior morbrs etc.. Ex qua descriptione huius morbi nunc grauius, nunc leuius adfligentis, quiuis, qui praeiudiciis et auctoritate non laborat, satis videt, morbum hunc leuiori gradu in quibusdam pueris grassantem, eundem fuisse cum rubeolis, grauius autem alios infantes adfligentem eadem symptomata cum febre scarlatina recentiorum habuisse. Satis itaque me conuictum esse existimo, rubeolas duplici sub facie homines adoriri, et in casu maioris malignitatis, practicis sub specie noui cuiusdam morbi imponere. Ruet proin eorum neotericorum sententia, qui existimant, rossalias Italorum non esse rubeolas (§. 2.) sed febrem scarlatinam, vt taceam ipsos rossalias pro satis graui et periculoso morbo habere, consulenti autem PROSP. MARTIALEM *l)* patebit rossalias esse puerorum morbum satis leuem, omni periculo carentem, adeoque rubeolis benignis simillimum.

§. XVI.

Praeuideo autem fore plerosque, qui hoc meum de rubeolis et febre scarlatina iudicium temeritatis insimulabunt, quum tot viris in arte claris, cumprimis sententiae in scholis medicis receptae, obloqui sustineam, sed quid dixerint quaeso, si in medum protulero viros celeberrimos, de variolis et morbillis, morbis mihi affatim discrepantibus, eandem propemodum sententiam fouentes. Sic Cl. inquit ETMVLLERVS *m)* variolas et morbillos non nisi secundum

l) Comment. ad libros epid. Hippocratis pag. 245. *m)* Doctrin. Pr. Lib. I. c. 15.

dum maius et minus differre, et Cl. DOLAEVS *n)* morbillos, rossalias, roseolas siue rubeolas esse synonima. Salua tamen res est, et victas porrigam manus, quamprimum me quispiam certiorem reddiderit signi cuiusdam pathognomonici perpetui, quo quiuis horum adfectuum constanter dignosci potest.

§. XVII.

Hisce paucis praelibatis, a vero aberrare vix putem, si dixero erysipelas pustulosum et sparsiuum P. LOTTICHII *o)*, quo mercator febre maligna laborans correptus est; volaticam, quam RAYGERVS *p)* descripsit; variolas sic dictas aureas VIT. RIEDLINI *q)*; febrem scarlatinam Edimburgensium cum angina complicatam *r)*; similem febrem scarlatinam morbillis Edimburgi 1735 grassantibus sociatam *s)*; fuisse adfectus, aut prorsus eosdem cum rubeolis, aut hisce admodum adfines.

§. XVIII.

Prognosis ex his, quae hactenus dicta sunt de morbi nostri natura et indole, facili negotio formatur, si quis ad statum benignitatis vel malignitatis sedulo attendit. Rubeolae quippe benignae, vtpote breuioris decursus leuiculum constituunt morbum, qui prorupto exanthemate, pueros a plerisque in tantum molestis symptomatibus prorsus liberat, vt quatuor vel sex dierum spatio iterum alacres fiant, et pristinae sanitati restituantur. Imo, si et pueri magis aegrotant, et papulae in proruptione magis tergiuersantur, praeter inquietudines, et auctam morositatem, catarrhique ad pectus crescentem quasi adfluxum non saeua obseruantur symptomata.

n) Encyclopaedia med. p. 428. *o)* Obseruat. med. obs 84. *p)* THEOPH. BONETTI medicinae septent. Tom. II. p. 226. *q)* Lin. med. an. 1695. p. 387. *r)* Act. Med. Edimburg. Vol. IV. *s)* ibid. Vol. V. P. I. pag. 30.

ta. In rubeolis autem malignis, et vbi circa declinationem affectus anginosi et aphthodeae congestiones imminent, de vita periclitantur pusilli. Vbi vero febris huius rubeolaceae tanta est intensitas, vt tota cuticula, sub stasi inflammatoria aspera et sicca fiat, et sic dictam Germanorum febrim scarlatinam constituat, praeter periculum, quod a congestione ad fauces redundat, ex metastasi ad extremitates, vel inflationibus et tumoribus abdominis, ceu peruersis naturae crisibus, aut lenta morte pereunt, aut aegerrime restituuntur.

§. XIX.

In aetiologia huius morbi inquirendae sunt causae antecedentes, seu praedisponentes aeque ac proximiores. Quod priores attinet, cum practici febrium omnium exanthematicarum, epidemice et cum contagio grassantium, aerem agnoscant auctorem, vero est simile quoque nostri adfectus causas externas et remotiores in atmosphaerae constitutione quaerendas esse. Difficile autem dictu est, cuius indolis et naturae sint particulae, quae cum aere per respirationem, cibum ac potum ita nostris miscentur humoribus, vt tandem totam sanguinis massam inficiant. Nemo quippe mortalium adhuc dum reuelauit naturam et genium molecularum, quae in aere dispersae, pestem, aut variolas, aut morbillos producunt, sic et nullibi relatum legi, cuius progeniei sit materia, quae rubeolas epidemice grassantes producit, quantacunque vero tenebrarum in his caligine obfuscata sit cognitio humana, hoc tamen certum est, primos horum adfectuum natales fluido aereo, in quo viuimus, tribuendos esse.

§. XX.

Quantocyus itaque hoc, cuiuscunque indolis sit miasma, humoribus viui corporis est exceptum, natura omnes intendit vires, hoc ipsum, aucto circulatorio motu, ad peri-

phe-

pheriam corporis expellere. Deferri autem id ad penetralia corporis, cordis et pulmonum ſanguinem, anxietates praecordiales, inquietudines (§. 5.), imo et animales actiones laeſae ſatis comprobant. Cauſa itaque efficiens horum exanthematum eſt vis vitae, ſiue aucta circulatio, ſordes iſtas ex interioribus ad peripheriam corporis propellens. Fluctuans igitur intra circulantes humores miaſma, non prius fixam ſedem adquirit, quam proruptione facta, vbi tunc lymphatico latici copulatum in vaſis cutaneis haeret ſubſiſtitque, hic vero, vel propter ſuam ſpiſſitudinem, vel vaſculorum cutaneorum conſtrictionem perſpirare nequit, ſed morem nectens, poros cuticulae opplet, et inter cuticulam et cutim, ad finem vaſorum exhalantium coacervatur, eamque eleuando a cute ſeparat, ſicque ſui generis papulas et maculas efformat. Hallucinantur autem, qui ſedem huius et alterius leuioris axanthematis, in ipſa cuticula ponunt, quae vaſculis prorſus deſtituta, hanc praeternaturalem excretionem in ſe recipere nequit. Inſignem quoque partem huius miaſmatis, non in iſtiusmodi papulas formari, ſed continuata perſpiratione in auras auolare, contagium ſatis docet, quod non aliunde prouenit, niſi ab aere conclauium aegrotantium clauſo, atque hoc miaſmate magis magisque impraegnato et ſaturo. Siccae, ſalinae, et terreſtris naturae eſſe hos humores exanthemata formantes, totius morbi natura ac decurſus comprobat, qui non in puſtulas ſuppurantes, ſed in ſucceſſiuam deſquamationem tranſit, quo ipſo ſimul liquet, in auras auolante lympha per tranſpirationem, reſiduam manere partem terreſtrem et ſalinam, ſpiculis ſuis antiquam epidermidem lacerantem. Adephagiam puerorum quidam huius morbi cauſis adnumerant, quod tamen ideo non dixerim, quoniam non omnes voraces ſunt pueri, non omnes peruerſa vtuntur diaeta; rubeolae autem inſtar morbillorum et variolarum epidemice graſſantur, et promiſcue omnes infantes, ſiue voraces ſint, ſiue minus, ſiue laudabilem, ſiue peruerſam ſeruent diaetam, corripiunt. Haud

 tamen

tamen inficior, voraces et repletos grauius adfici posse hoc morbo.

§. XXI.

Curatio prae aliis morbis exanthematicis nihil sibi vindicat peculiare, sed ob adfinitatem causae ferme cum morbillis coincidit, atque adeo in promouenda libera transpiratione per diaphoretica fixa, et absorbentia marina consistit, cui fini pulueres ex lapidibus cancror., conch. citratis, antimonio diaph., specif. cephal. D. Michaelis, puluer. bez. Sennert. alb., qui, vel per se, vel sub forma potiuncularum ad morem Syluianarum paratarum, cum aquis flor. til., flor. samb., card. bened. scorzon., flor. acaciae, admisto conuenienti syrupo propinari possunt. Aut etiam loco horum emulsiones ex sem. citr. card. bened. amygdal. dulc., cum aqua galeg. flor. samb. fiunt, quibus praedicti pulueres excipiuntur. In regimine temperatus calor magis proficuus est, qam anxia puerorum sub stragulis et lectis detentio. Denique si pustulae sub eruptionis negotio tergiuersantur, et nunc prorumpunt, nunc iterum retrocedunt, nihil obstat, quo minus aegrotis, vna vel altera vice, mixturam alexipharmacam ex ess. pimp. alb., scord., alexipharm. Stahl., et spirit. nitr. dulcis exhibeamus. In casu maioris malignitatis praedictis pulueribus camphora admisceri, vel seorsim cum largiori nitri depurati dosi propinari potest. Venaesectio, ceu sinistrum hic auxilium negligenda potius est, imprimis, si de malignitate constat. Aphthis simul adparentibus, emulsio ex semine bardanae interne praestat, ad externos vsus autem ex aqua ligustri, melle rosato, et tantillo nitri paratur mixtura, quae linteolis mollibus excepta, labris, linguae, buccis singulis bihoriis affricatur, vt crusta aphtosa soluatur. In casu superuenientis anginae ancipiti patiens premitur periculo, medicina medicos fere destituente. Nisi aucta diaphoresi per lenia alexipharmaca, aut retuso inflamma-

mationis feruore, per vaporem calentem aceti ſambucini, roſarum et aquae ſtillatitiae ſambuci infundibulo exceptum, et aſſiduo hauſtum cum deglutitione et loquela eat breui in melius, de vita actum eſt. An vero et hic integris nationibus tantopere celebratus fotus ex nido chlorionis, qui ipſis probatum contra omnes tumores colli et faucium exiſtit ευποριςον, applicandus foret? nihil hic ego experientia propria deſtitutus, decernere audeo.

§. XXII.

Poſſem hic meo de rubeolis ſpecimini finem imponere, niſi vnica ſupereſſet quaeſtio, quae hunc morbum reſpicit, quam intactam relinquere nolo. Plerique nempe hodiernorum medicorum exiſtimant rubeolas eſſe morbum prorſus nouum, veteribus plane incognitum, pauci admodum in contrarias eunt partes. Quaeri itaque poſſet, vtri harum partium calculus adiiciendus ſit? equidem ambabus largior manibus nouos exoriri morbos antea non viſos, teſtem habeo A. C. CELSVM *w*) ita differentem: „incidere noua mor„borum genera in quibus nihil adhuc vſus oſtenderit. Sed an ideo etiam rubeolae nouum conſtituant ex ſequentibus patebit. Certum eſt HIPPOCRATIS in ſcriptis nullibi occurrere terminum qui praeciſe per rubeolas, roſeolas vel rubores verti poſſit, ſed ſub nomine ἐξανθήματων, ἐρυθρήματων, ἐκθυματων, omnis generis exanthemata, ſiue duntaxat maculas, ſive puſtulas conſtituant, comprehendit. Quidni ergo ſub horum nominum ſignificatu intellexerit morbillos, rubeolas, reliquosque adfectus epidemicos infantibus familiares, quinimo, quas DVRETVS, LINDANVS ex HIPPOCRATE vertit aſpredines, non exanthemata febrium malignarum comites, ſed roſſaliam putat eſſe PR. MARTIANVS *x*). Praeterea et A. C. CELSVS *y*), ubi de variis puſtulis loquitur,

w) In praefatione ad lib. de re medica. *x*) Lib. epid. Sect. III. v. 20. *y*) Lib. V. Cap. XXVIII.

tur, haec habet: „Puſtularum varia genera ſunt, nam modo „circa totum corpus, partemque aſpredo quaedam fit, ſi- „milis his puſtulis, quae ex vrtica vel ſudore naſcuntur.„ Et iterum *z)* „diſtat autem ab ea, quia magis exulcerata eſt, „et variis ſimiles puſtulas habet, videnturque eſſe in ea quaſi „bullulae quaedam, ex quibus interpoſito tempore ſquamu- „lae reſoluntur„. Quis vero ex his non perſpicit CELSO his in locis partim de purpura, morbillis et rubeolis, partim de fe- bre vrticata ſermonem eſſe? Clarius recentioribus temporibus, et vbi medici Arabes floruere diſcimus ex WERLHOFIO *a)* „Arabes ſub nomine *hhazba* ſeu *alhazba*, *Hhumrach* ſeu *alhum-* „*rah* intellexiſſe morbum benignum, inter variolas et mor- „billos medium, qui iudice INGRASSIA *com. ad Auicen.* „*de tumoribus* L. I. p. 194. et teſte CONRINGIO *Diſſ. de va-* „*riolis et morbillis* §. 4. roſſaliam Italorum, vel rubeolas „Germanorum conſtituit. Locus eſt apud AVICENNAM L. IV. Fen. I. Tr. IV. C. 6. ſub finem„. Quae verba, ſi cum verſione *b)* HALY ABBAS confero: „eſt ſpecies, inquit, „aliqua, quae vocatur rubeola, quae ex ſangvine fit calido „et ſubtili, non multum malo, et haec ſpecies cum ad ſta- „tum peruenerit, ſimilis fit milii granis, aut paulo maior, nec „aperiuntur puſtulae ſed fluunt„. Non aliter iudicare poſ- ſum, quam morbillos et rubeolas, purpuram et febrim vrticatam antiquis medicis non omnino fuiſſe incognitas, ſe- cus vero ſe habere cum variolis et febre miliari alba, quarum priores adapertis tranſmarinis commerciis ex contagio; po- ſterior vero ex immoderato aromatum et potus Coffe vſu apud Europaeos invaluit.

TANTVM.

z) Lib. V. ad finem. *a)* De variolis et anthracibus pag. 63. *b)* Lib. VIII. theoric. C. XIV.

COR-

CORRIGENDA.

Pag. 8 lin. 20. Ipſe l. Ipſae.

- - 12. lin. 11. hydrope l. hydrope pereunt.

- - 13. lin. 2. viciſſiim l. viciſſim.

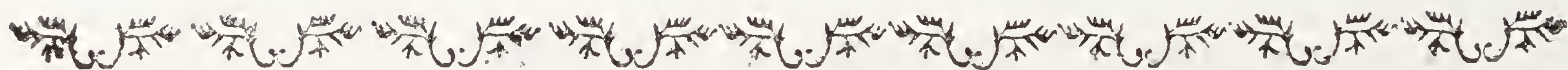
- - 14. lin. 7. morbrs l. morbus.

- - - - lin. 27. medum l. medium.

Beda ſuum nomen TIBI qui conceſſit, idemque
Annuat a ſera poſteritate decus.

His paucis
Praenobiliſſimo Candidato
proſpera quaeuis ex animo precatur
Praeſes
CAROLVS AVGVSTVS DE BERGEN
M. D. et P. P. O. Facult. Med.
h. t. Decanus.

Beda dive, dive BEDA,
Tuque dive Apollo noſter,
Si probatis hunc calorem,
Quo novum orno Candidatum,
Et venuſta Candidati,
Oro, ſemper hunc tegatis, ut perenne floreat.
Floreat, voletque in omni
Arce, rure et angiportis,
Aegri ubi rubente flamma
Pallidove cinctu onuſti,
Luridi vel purpurati,
Gratulentur huic Galeno vir, puella, nuptaque.

N. W.

Poſt

Poſt varios caſus, poſt tot diſcrimina rerum,
Difficilesque vices,
Tandem ad vota venis, tandem, Doctiſſime BEDA,
Laeta tropaea locas!
Hoc cecini quondam (nec ſic ego vatis honores
Poſco tamen) memori:
Perfer et obdura, dicens; nam, triſtia quae nunc,
Grata aliquando fluent.
Omnia virtuti cedunt. Caeleſtis Hygaea
En TIBI dextera adeſt,
Sudoresque TVOS ſpectat, daphnesque merentis
Nectit honore caput.
Artes TEque iubet poſthac agitare ſalubres,
Et fugitare febres.
Hinc honor, hinc latae ſurget TIBI gloria famae,
Surget opumque ſeges.
Quae quando euenient, fac ne de pectore noſtri
Excidat altus amor.

Honores Academicos in ſcientia ſalutari ſummos per publicam doctiſſimae diatribae defenſionem capeſſenti gratulabatur

M. MART. GEO. CHRISTGAV, R.

Sertis

Sertis quem nitidis ὑγιαίνῃ cingit, AMICE,
Accipe nunc meritis praemia digna TVIS.
Scilicet aſſiduos arti ſacraſſe labores,
Quam probat hoc ſpecimen TE didiciſſe, iuuat.
Egregios properes aegris producere fructus,
Egregius ſaluum TE quoque fructus alat.

Praenobilisſimo ac Dignisſimo in arte ſalutari
Candidato proſperos quosque conatuum
ſucceſſus apprecans ſcripſit
M. IOANNES GOTTHARD NERGER
Lyc. Viadr. Subrector.

Hygaea ſchenkt Dir heut zum wohlverdienten Lohne
Für Deinen ſteten Fleis die heilge Lorberkrone.
Ich wünſche Glück darzu; der Himmel ſteh Dir bei,
Und mache, daß Dein Ruhm ſtets unverwelklich ſei.

Dieſe wenige Zeilen ſchrieb zum Angedenken
des Herrn Candidaten
Friedrich Auguſt Cartheuſer.
Med. Cand.

